

CIRKEV A ROZVOD MANŽELSTVA

Bratislava, august 2012

Spracované pracovníkmi Centra právnej pomoci

Rozvod z pohľadu Katolíckej cirkvi

Podľa cirkevných zákonov Katolíckej cirkvi sa manželstvo uzatvára manželskou zmluvou (v zmysle §2 kán. 1057 „neodvolateľnou zmluvou“), ktorou muž a žena ustanovujú medzi sebou spoločenstvo celého života a ktorá svojou prirodzenou povahou je zameraná na dobro manželov, ako na plodenie a výchovu detí.

V zmysle kán. 1056, podľa ktorého sú podstatnými vlastnosťami manželstva jeho jednota a nerozlučiteľnosť, a kán. 1141, podľa ktorého uzavreté a dokonané manželstvo nemôže byť rozviazané nijakou ľudskou mocou a z nijakého dôvodu, okrem smrti, katolícka cirkev rozvod manželstva v občianskom ponímaní nepripúšťa. V praxi to potom znamená, že i keď občianskoprávny súd manželský zväzok manželov rozsudkom rozvedie, z pohľadu cirkvi manželstvo i naďalej trvá. Následkom pretrvávania existencie predošlého cirkevného manželského zväzku je napríklad nemožnosť uzavrieť nové manželstvo v kostole, ale len formou civilného sobáša. Takto novo uzatvorené civilné manželstvo nenadobudne hodnotu sviatosti a v duchu ponímania cirkevných zákonov budú manželmi stále strany z predchádzajúceho manželského zväzku.

Ľudia sa však nerozvádajú len za účelom uzatvorenia nového manželského zväzku, ale aj z dôvodu vzniku a pretrvávania okolností nezlučiteľných s pokojným manželským životom, prípadne vtedy, keď sú vzťahy medzi manželmi natoľko rozvrátené, že ďalšie zachovanie manželského spolunažívania sa stane pre jedného alebo oboch manželov neprijateľné/ neznesiteľné.

Cirkevné učenie vychádza z prirodzenej doživotnosti a výlučnosti manželstva a ako jediný dôvod na rozviazanie manželstva uvádza smrť jedného z manželov. I keď teda cirkev neumožňuje nijakým úkonom rozviezť manželstvo, v Kódexe kanonického práva sú uvedené možnosti, ktorými je možné dosiahnuť, že život mimo manželského zväzku bude v súlade s učením cirkvi, ide o **odlúčenie manželov** a **nulitu manželstva**.

Odlúčenie manželov

je cirkevnoprávnym inštitútom, ktorý zakladá zákonný dôvod na *odstúpenie* (na zákonné právo prerušiť manželské spolunažívanie) na základe dekrétu miestneho ordinára alebo vlastného rozhodnutia.

Dôvody na odlúčenie manželov:

- **cudzoložstvo**, za podmienky, že druhá manželská stránka s cudzoložstvom nesúhlasila alebo nedala naň príčinu, alebo aj sama nespáchala cudzoložstvo a zároveň vinu druhej strane výslovne alebo mlčky neodpustila, (na základe vlastného rozhodnutia najviac na 6 mesiacov, o pokračovaní odstúpenia - predĺžení nastálo, prípadne o privedení k odpusteniu viny rozhoduje kompetentná cirkevná vrchnosť),

- **ak niektorý z manželov vytvára veľké nebezpečenstvo pre dušu alebo pre telo druhej manželskej stránky alebo detí, alebo ináč veľmi sťaží spoločný život.** V danom prípade môže nevinná manželská stránka požiadať o dekrét miestneho ordinára na odstúpenie, v prípade ak hrozí nebezpečenstvo z oneskorenia, aj na základe vlastného rozhodnutia.

Odlúčenie manželov môže trvať obmedzený čas, ale môže sa predĺžiť aj na stálo. Manželské spolunažívanie by však malo byť obnovené, keď odpadne prekážka/dôvod pre ktorý odlúčenie vzniklo.

Nulita manželstva

je postup, pri ktorom cirkevný súd, prípadne vo vybraných prípadoch Apoštolská stolica, rozsudkom rozhodne o vyhlásení manželstva za neplatné. Neplatnosť manželstva sa nesmie stotožňovať s rozvodom, nakoľko pri vyhlásení manželstva za neplatné sa naň hľadí, ako keby nikdy nevzniklo.

Manželstvo je možné vyhlásiť za neplatné z viacerých dôvodov. Takými dôvodmi sú napríklad:

- **omyl vo vlastnosti osoby,**

Tento titul / právny dôvod nulity manželstva je založený na omyle vo vlastnosti osoby, ktorá je druhou stranou priamo a zásadne chcená. Omylom sa rozumie nesúlad poznania so skutočnosťou, ktorý spočíva v tom, že osoba si nejakú okolnosť vôbec neuvedomila, alebo o nej nemala správnu vedomosť. Netýka sa však ľubovoľnej vlastnosti, ale podstatnej vlastnosti, ktorá bola jedným z dôvodov na uzavretie manželskej zmluvy.

- **predchádzajúca a trvalá impotencia,**

Aby bolo možné považovať neplodnosť za dôvod pre nulitu manželstva, musí ňou jeden z manželov trpieť už v čase uzatvárania manželstva, musí mať o tejto svojej neplodnosti vedomosť a zároveň musí uviesť druhú stranu do omylu vo veci svojho zdravotného stavu. Teda napríklad, ak by sa manžel/ka stal/a neplodným/ou až po uzatvorení manželstva, táto neplodnosť nezakladá dôvod na nulitu manželstva.

- **uzavretie manželstva pod nátlakom alebo z veľkého strachu, vyvolaného z vonku, hoci aj neúmyselne, od ktorého aby sa niekto oslobodil, je nútený vybrať si manželstvo,**

Pri uvedenom dôvode môže ísť napríklad o nátlak zo strany rodičov pod hrozbou nejakej sankcie, prípadne o zo strachu z dlhodobu nepriaznivej sociálnej situácie a pod.

- **uzavretie manželstva oklamaný podvodom, vykonaným na získanie súhlasu ohľadne nejakej vlastnosti druhej stránky, ktorá svojou prirodzenosťou môže ťažko narúšať manželské spolunažívanie.**

Dôvodom na nulitu manželstva je v tomto prípade konanie druhej strany, ktorým druhá strana predstierala okolnosti alebo zamlčí okolnosti, ktoré nie sú v súlade so

skutočným stavom veci. Môže ísť napríklad o zdravotný stav, postoj k potomstvu (nechce mať deti, pritom tvrdí, že chce mať), postoj k cirkvi a iné.

Procesný postup pri *Konaní o nulite manželstva* je spoplatnené. Výška poplatku je stanovená dekrétom príslušného diecézneho biskupa, avšak v súlade so štatútom jednotlivých cirkevných súdov môže súd rozhodnúť o jeho znížení, prípadne odpustení.

Prvý krok pre začatie súdneho konania o nulite manželstva je predloženie žalobného spisu príslušnému cirkevnému súdu. Žalobný spis musí vyjadrovať:

- pred ktorým sudcom sa kauza uvádza,
- čo sa žiada a od koho sa žiada - uviesť o aké právo a o aké skutočnosti a dôkazy sa žalobca opiera na presadenie toho, čo tvrdí,
- byť podpísaný žalobcom alebo aspoň jeho zástupcom s uvedením dňa, mesiaca a roka, ako aj miesta, kde žalobca alebo zástupca bývajú alebo ktoré si sami určili na prijímanie spisov,
- uviesť trvalé alebo prechodné bydlisko pozvanej stránky.
(podľa Kódexu kanonického práva, kán. 1504)

Príslušným cirkevným súdom je:

- tribunál miesta, kde bolo manželstvo uzavreté;
- tribunál miesta, kde má pozvaná stránka trvalé alebo prechodné bydlisko;
- tribunál miesta, kde má žalobca trvalé bydlisko, len keď obidve stránky sa nachádzajú na území tej istej Konferencie biskupov a ak súdny vikár trvalého bydlisko pozvanej stránky po jej vypočutí dá na to súhlas;
- tribunál miesta, na ktorom skutočne treba zhromaždiť väčšinu dôkazov, len keď dá na to súhlas súdny vikár trvalého bydliska pozvanej stránky, ktorá sa má pozvanej stránky predtým opýtať, či nemá nejakú námietku.
(odkaz pod čiarou Kódex kanonického práva, kán. 1673)

Po doručení žalobného spisu je sudca povinný vydať v stanovenej lehote dekrét o jeho prijatí/ odmietnutí. V prípade, že sudca vidí nádej na úspech, skôr než príjme kauzu je vždy povinný svojou pastoračnou činnosťou priviesť ku konvalidácii manželstva a k obnove manželského spolužitia.

V prípade, že je kauza prijatá, vykoná súd procesné úkony smerujúce k rozhodnutiu v predmetnej veci:

- súd oznámi predvolací dekrét (pozvanie na súdne konania) a následne začne 15 dňová lehota na požiadanie o zasadanie na dosvedčenie sporu,
- ak žiadna zo strán o zasadanie nepožiada, súd do 10 dní dekrétom ustanoví znenie pochybností/-í a oznámi ju stranám,
- ak strany nič nenamietnu do 10 dní od oznámenia pochybností nariadi súd novým dekrétom vyšetrenie kauzy,

- po skončení vyšetrovania súd rozhodne rozsudkom, v ktorom môže rozhodnúť o vyhlásení nulity manželstva,
- následne súd, ktorý rozsudok vydal, postúpi vec (spolu so spisovým materiálom a prípadnými odvolaniami) do 20 dní odvolaciemu súdu,
- odvolací súd môže rozsudok buď potvrdiť alebo prijať na riadne prešetrenie na novom stupni.

Účinok právoplatného rozhodnutia odvolacieho súdu nastáva ihneď, len čo bolo rozhodnutie stranám oznámené, s výnimkou prípadov, kde je obmedzenie súčasťou rozhodnutia.

Rozvod z pohľadu Pravoslávnej cirkvi

Pravoslávna cirkev (ortodoxná) nevyklučuje vo svojom učení uzatváranie nového manželstva po zániku pôvodného z dôvodu rozvodu. Tak ako aj v prípade Katolíckej cirkvi, ani pravoslávna cirkev nepozná pojem „rozvod“. „Rozvodom“ v ponímaní Pravoslávnej cirkvi je konštatovanie, či manželstvo stále trvá alebo nie. Ten koho vinou manželstvo zaniklo (napr. ten kto bol neverný) je vylúčený z prijímania Eucharistie po dobu epitímie a nemôže uzavrieť druhé cirkevné manželstvo. Ten z manželov, ktorý bol opustený a nezapríčinil rozpad manželstva má právo na nový cirkevný sobáš. Ten je však menej slávnostný, nakoľko je vedený v zádušnom duchu za pôvodné manželstvo. Podmienkou na uzatvorenie druhého manželstva „nevinnej strany“ je „cirkevný rozvod“ predchádzajúceho manželstva. Príslušným na udelenie „cirkevného rozvodu“ je miestny biskup, ktorý rozhoduje na základe cirkevných zákonov a pravidiel. Pri rozhodovaní zohľadňuje súdne rozhodnutie občianskeho súdu, svedecké výpovede samotných manželov ako aj výpoveď kňaza, ktorý manželov pozná. Tento postup však nie je neobmedzený a nevinná strana môže uzatvoriť nanajvýš tri manželstvá.

Rozvod z pohľadu Evanjelickej cirkvi

Evanjelická cirkev Augsburgského vyznania (ďalej len „cirkev“) nepozná inštitúty používané Katolíckou cirkvou, menovite odluka manželov a vyhlásenie manželstva za nulitné (nulita manželstva). V prípade rozvodu manželstva je možné uzavrieť nové cirkevné manželstvo, avšak len pod podmienkou udelenia dišpenzu (povolenia) príslušným biskupom. O dišpenz sa žiada prostredníctvom farského a seniorského úradu. Náležitou, ktorú je povinná rozvedená strana k žiadosti priložiť, je rozsudok občianskeho súdu, ktorým bolo predchádzajúce manželstvo rozvedené.

Zdroj: Kódex kánonického práva, www.ecav.sk, Pravoslávny biblický zborník I/2010,
Kódex kánonov východných cirkví